

Suursieniä saalistamassa

Kielijuttu

Sienestäminen voi viedä ihmisen mennessään. Vaara tulla friikiksi on yhtä suuri kuin missä tahansa harrastuksessa. *Sienihulluja* ei erota sunnuntaismoilijoista kuitenkaan välineitten perusteella; useimmilla *sienestäjillä* on kumisaappaat, kori sekä *sieniveitsi*.

Erikoisvälineitä parempi keino erottaa tosiharrastajat harrastelijoista onkin sanaston tuntemus. Miten *sienistä* puhutaan?

Aloittelijan sanavarasto on pieni, mutta intoa riittää. Hän on löytänyt *pillisieniä* ja *maitosieniä*, siis niitä joista tulee maitoa. Kaikki keitetään, varmuuden vuoksi.

Hieman kauemmin sienestänyt kerää *kantarelleja* ja *karvalaukkuja*, myöhäisyksyllä *euppilovahveroita*. Hän myös tietää, että "maitosienet" ovat *rouskuja* ja vain *tateilla* on pillit. Vaikka muutama *sienilaji* tunnetaan, useampi jää metsään tunnistamattomana.

Seuraavalla innostustasolla erikoistutaan. Tuttaville ei kerrota ylimalkaisesti, että saaliiksi on tullut *haperoita* ja *tatteja*. Sienifriikki kertoo tarkasti löytäneensä *kangashaperoita*, *sillihaperoita* ja muutaman *mantelihaperon* sekä *voitatteja*,

Sunnuntai-sienestäjän kannattaa katsoa myös sitä, miten heltat kiinnittyvät jalkaan.

turjantatteja ja *männynpurukitatteja*.

Erikoistuneen lempisieni on *suomuorakas* tai *limanuljaska*, ei suinkaan mikään kantarelli. Suomen yli viidestä tuhannesta sienilajista löytää taatusti sitä harvinaisemman suosikin. Kaltaistensa kanssa hän väittelee, mistä rouskuista tulee parhaita *suolasieniä* ja mistä saa pysyvintä *sieniväriä* lankojen värjykseen.

Jos on tarpeeksi seonnut sieniin, ei oikeastaan enää puhu "sienistä" siinä merkityksessä kuin normaalit ihmiset. Upean tummanruskealakkinen ja tynnyrijalkainen sieniyksilö, *männynherkkutatti*, ei ole suinkaan sieni vaan *itiöemä*. Tosiharrastajalle "sieni" tarkoittaa koko valtavaa *sienirihmasto*a, josta suurin osa kasvaa maan alla, symbioosissa puun kanssa.

Pyytämättä intomieli hehkuttaa *mykoritsan* eli *sienijuuren* toiminnasta: puun juuret ja *sienirihmat* saavat niitä itiöemiä aikaan. Häneltä saa kuulla esi-

telmiä myös *kupusienten* merkittävistä maailmasta ja *suursienistä*, siis niistä ihan tavallisenkokoisista sienistä, joita ihmiset koreihin poimivat.

Suurin osa sienestäjistä ei erota *kotelosientä kantasiensettä*. Siitä huolimatta sienitermistö ei ole turhaa tieteilystä, vaan sen avulla voi erottaa herkkulisen *kehräsienen* tappavasta *seitikistä*. *Sienikirjoissa* lukijaa opastetaan termeillä löytämään oikeat tuntomerkit, esimerkiksi *kehräsientä* kuvaillaan sanoilla *sormusmainen rengas, saharäiset heltat, malto kellarvalkoista, lakki säteittäisryppyinen, aluksi kellomainen, sitten laakea, ei seittivoitaa*. Hyväkään kuva ei kerro näitä kaikkia yksityiskoh-
tia.

Sunnuntai-sienestäjän kannattaa katsoa myös sitä, miten heltat kiinnittyvät jalkaan. Ovatko ne *kolotyviset*, *irtotyviset*, *tasatyviset* vai *johteiset*? Kantarellin erottaa matkijasta juuri sillä, että kantarellin heltat ovat *johteiset*. Ja onko jalka *tasapaksu*, *alaspäin kapeneva*, *nuijamainen* vai *juurehtiva*?

Sientenvihaajien sienisanasto on yllättäen hyvin suppea. Jos sienistä on pakko puhua, ne ovat kaikki *madonlakkeja*.

RIITTA HYVÄRINEN
kielentutkija

Lähde: Lapin Kansa
2.9.2008